

Глобална конференција за примарната здравствена заштита Астана, Казахстан Октомври 2018

Декларација од Астана Визија за примарната здравствена заштита во 21-виот век

Примарната здравствена заштита (ПЗЗ) во 21-от век подразбира обновена здравствена заштита, поддршка на развојот на универзалната здравствена покриеност и на Целите за одржлив развој поврзани со здравјето.

Оваа визија ги сплотува заедно искуствата и лекциите научени низ минатите четириесет години и знаењата што ги бараат општествата денес. Индивидуите и заедниците се централен фокус на сите напори во развојот на ПЗЗ.

Фундаменталното право на луѓето на здравје и благосостојба и светската посветеност за социјална правда се изразени низ адекватна социјална заштита и заеднички напори за решавање на потребите на оние кои се најмногу обесправени.

Широките детерминанти на здравјето се решаваат преку активности кои вклучуваат повеќе сектори на власта, граѓанското општество и приватниот сектор и ги поддржуваат општествата и средините кои го поттикнуваат здравјето и благосостојбата.

Приоритена грижа е дадена на оние на кои им е најпотребна, да се обезбеди ефикасен пристап за сите до избор на здрава храна, квалитетна едукација, водовод и санитација, управување со отпад, соодветно и прифатливо домување и безбедна и значајна работа со соодветно наградување.

Луѓето се заштитени од негативни здравствени исходи преку мерки базирани врз населението, планирани и испорачани. Мерките вклучуваат превенција и контрола на локални ендемични болести и епидемии на болести, превенција на незаразни болести и информирање и едукација за примарните здравствени проблеми, вклучувајќи ги и главните ризици и методите за нивно спречување и контрола.

Интервенциите потребни за постигнување на највисок стандард на здравје се испорачуваат низ континуитетот на заштитата, земајќи го во предвид пристапот кон животот. Додека претходно поимот **нивоа** на грижа беше користен во обликувањето на здравствените системи, во 21-от век поимот на **континуитет** на грижа е повеќе конзистентен со координативните центри и патиштата за неа и со систем кој е насочен кон луѓе, а не кон услуги. Оваа континуираност се движи од активности испорачани исклучиво преку мултисекторски пристап, од јавните здравствени услуги доставени до населението, индивидуалната примарна

здравствена заштита, координација со високо специјализирани консултативни центри за ретки и сложени здравствени проблеми.

Луѓето очекуваат здравствениот систем да доведе до најдобар можен стандард на здравје преку оптимални, рационализирани, квалитетни услуги. Ова може да се постигне преку акции со докажана ефективност (т.е. промовирање и превенција на третман и рехабилитација кога е можно), приближување кон секојдневниот живот на луѓето (т.е. услуги ориентирани кон заедницата и локално испорачани со поддршка на високо централизиран центри) и ефикасност во користење на ресурсите (т.е. соодветно упатување и интеграција на услугите врз патеките засновани на медицина базирана на докази, намалување на дуплирањето на услугите, подобрување на комуникацијата за олеснување на раната дијагноза и подобрување на безбедноста).

Во контекст на примарната здравствена заштита, луѓето се поддржани да ги изразат своите потреби, параметри и вредности. Мултидисциплинарниот тим за примарна заштита со доверба им помага на пациентите да ги идентификуваат целите за заштита. Во индивидуалната грижа за пациентот, тимот ги зема во предвид животните параметри на пациентот низ широк спектар на проблеми (ментални и физички, хронични и акутни, заразни и неинфективни, имунизација и превенција на третман, рехабилитација и палијативна нега).

Тимовите се одговорни за проценка на медицинските потреби на пациентот, следење на упатствата на медицина базирана на докази, економично управување преку широка употреба на здравствени технологии и информатичка технологија и координирање на дополнителни или специјализирани услуги за пациентите на кои им се потребни преку пошироки ПЗЗ мрежи. Тие го олеснуваат обезбедувањето на заштита на вистинско ниво и делуваат како клучна точка за сите медицински услуги што се доставуваат до пациентот, преку пристап на целосна личност и перспектива на животниот тек. Луѓето се запознаени со членовите на нивниот тим за примарна заштита и знаат како да им пристапат. Нема значајни финансиски средства ниту бариери за пристап. За возврат, членовите на тимот за примарна здравствена заштита не само што се чувствуваат одговорни туку тоа и го покажуваат преку пристап, сочувство и одговорност.

Тимовите се разликуваат по големина и состав зависно од локалниот концепт и може да вклучат семејни лекари, медицински сестри, акушерки, социјални работници, нутриционисти, здравствени работници во заедницата, здравствени промотори, регистрирани или регулирани лекари од традиционалната медицина, стоматолози, фармацевти, работници за рехабилитација, советници и оптичари. Постојат многу други потенцијални членови, вклучувајќи и некои преземања на нови улоги во развојот на системите, како “упатувачи” на пациентите и тренери за личен развој.

Како што се развиваат здравствените системи, во согласност со техничките и финансиските ресурси на секоја земја, пакетите на услуги чија цел е справување со специфични здравствени проблеми постепено се заменуваат со целосно интегрирани, сеопфатни услуги ориентирани кон централната улога на пациентот.

Примарната здравствена заштита станува природно место за испорака на повеќето здравствени услуги и процеси (дијагноза, третман, рехабилитација и палијативна нега) со највисоки нивоа на квалитет и безбедност. Оваа транзиција овозможува доставување на здравствени услуги кои се потребни за одржување или обновување на здравјето. Перформансите на здравствениот систем се мерат и јавно се објавуваат во смисла на квалитетот на живот, функционирањето, долговечноста и инциденцата на болеста, како и искуството на пациентот.

Сплотени заедно, мултисекторската политика и дејствување, оспособени луѓе и заедници и здравствени услуги на ниво на население и индивидуално ниво, ПЗЗ во 21-виот век обезбедува здрав живот и благосостојба за сите возрасти.

Визијата во пракса: пример на хипертензија.

Како пример за тоа како оваа визија за ПЗЗ може да се примени во конкретен случај, дадена е хипертензијата. Таа ќе се решава преку мултипни меѓусебно поврзани активности, на пр. регулирање на сол во храната, промоција на физичка активност преку кампањи за јавно здравје и создавање здрави животни средини преку урбанистичко планирање.

Лицата со ризик за хипертензија или тие кои се справуваат со болеста би имале информации достапни до нив како резултат на нивните сопствени акции и од јавните здравствени кампањи. Тие би се чувствувале поддржани од мрежите на заедницата.

За огромното мнозинство на населението со воспоставена хипертензија, клиничкиот менаџмент би бил обезбеден преку примарната здравствена заштита, додека лицата со тежок облик на хипертензија би биле упатени до специјалистичките служби следејќи ги патеките на медицина базирана на докази.

Референци:

1. World Health Organization (1981). Global strategy for health for all by the year 2000. Geneva: World Health Organization. 1981. (http://iris.wpro.who.int/bitstream/handle/10665.1/6967/WPR_RC032_GlobalStrategy_1981_en.pdf) Пристапено: април 2019
 2. World Health Organization (2000). Primary Health Care 21: „Everybody’s Business“: an international meeting to celebrate 20 years after Alma-Ata, Almaty, Kazakhstan, 27-28 November 1998. Geneva: World Health Organization. (<http://www.who.int/iris/handle/10665/66306>) Пристапено: април 2019
 3. Global conference – Declaration of Astana 2018, WHO&UNICEF – Пристапено: април 2019
-

Април, 2019

Подготвил: д-р Анета Јанковска
д-р Александар Борозанов
доц. д-р Валентина Симоновска